

УДК 81

Бабак Ганна Сергіївна, Білоусов Артем Віталійович
Харківський національний університет внутрішніх справ
(Харків, Україна)

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ КУРСАНТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕНСИВНИХ МЕТОДИК

В статті обґрунтована доцільність впровадження інтенсивних методик в процес вивчення іноземної мови у таких спеціалізованих закладах як, наприклад, вищі навчальні заклади системи МВС, важливе значення має мотивація курсантів на практичних заняттях із вивчення іноземної мови. Виявлено позитивні та негативні сторони інтенсивної методики навчання. Розглянуто ідеї раціональної організації навчання іноземних мов та ефективність педагогічної діяльності у сфері викладання іноземної мови як засобом, «інструментом» здійснення цієї діяльності системи.

Ключові слова: оптимізація навчання, інтенсивні методики, організаційно-педагогічні умови, активні методи, критерії оцінки.

Бабак Анна Сергеевна, Белоусов Артём Витальевич
Харьковский национальный университет внутренних дел
(Харьков, Украина)

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ ОПТИМИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КУРСАНТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕНСИВНЫХ МЕТОДИК

В статье обоснована целесообразность внедрения интенсивных методик в процесс изучения иностранного языка в таких специализированных учреждениях как, например, высшие учебные заведения системы МВД, важное значение имеет мотивация курсантов на практических занятиях по изучению иностранного языка. Выявлены положительные и отрицательные стороны интенсивной методики обучения. Рассмотрены идеи рациональной организации обучения иностранным языкам и эффективность педагогической деятельности в сфере преподавания иностранного языка в качестве средства, «инструментом» осуществления этой деятельности системы.

Ключевые слова: оптимизация обучения, интенсивные методики, организационно - педагогические условия, активные методы, критерии оценивания.

Babak G. S., Belousov A. V.
(Kharkiv, Ukraine)

THE THEORETICAL ANALYSIS OF THE OPTIMIZATION PROBLEM OF THE CADETS IN THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING BY THE INTENSIVE METHOD USING

The article substantiates the feasibility of the intensive methods introducing in the process of foreign language learning in a such specialized institutions as, for example, higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs, the students motivation in the practical classes for foreign language learning is very important. The positive and negative sides of the intensive teaching methodology are revealed. The ideas of the rational organization of learning foreign languages and the effectiveness of the pedagogical activity in the field of teaching of the foreign language as a method, a "tool" for the implementation of this activity of the system are considered.

Key words: training optimization, intensive methods, organizational and pedagogical conditions, active methods, assessment criteria.

Постановка проблеми. Перед системою освіти стоїть важливе завдання підготувати освіченого, інтелектуального, думаючого фахівця, який вмів би адаптуватися до мінливого соціально-економічного середовища, який мав би свою позицію та раціонально організував самостійну пізнавальну діяльність. При цьому головним є не обсяг знань, а їх з'єднання з особистими якостями людини, вміння оволодіння своїми знаннями, здатність приймати вірні і оптимальні рішення в нестандартних ситуаціях.

Особистісна орієнтація навчання вимагає подолання педагогічних стереотипів заданості цілей навчання тільки зовні, переважно з боку викладача, відповідно до соціального замовлення суспільства. Мета навчання пов'язана з можливістю забезпечити вільний творчий розвиток і саморозвиток особистості майбутнього фахівця. Для досягнення цієї мети необхідна правильна організація і вміле педагогічне управління навчальною діяльністю майбутніх працівників правоохоронних органів, що стане одним із пріоритетних напрямів їх професійної підготовки при вивченні іноземної мови. На основі якісного сучасного автентичного навчального матеріалу курсанти мають бути підготовлені для свідомого використання іноземної мови у подальшому житті та професійній діяльності.

Слід зазначити, що в процесі вивчення іноземної мови у таких спеціалізованих закладах як, наприклад, вищі навчальні заклади системи МВС, важливе значення має мотивація курсантів на практичних заняттях із вивчення іноземної мови. На жаль, у багатьох курсантів існує тільки зовнішня мотивація: вивчають іноземну мову для отримання позитивних оцінок, а не через власну зацікавленість у знанні мови. До того ж, як правило, в одній групі навчаються курсанти або співробітники поліції з різним рівнем володіння іноземною мовою, що також впливає на їх мотивацію, адже обмежена кількість годин не завжди дає можливість опанувати мовою на професійному рівні [3, с. 92].

Проведене вивчення навчальної успішності курсантів показує, що на сьогоднішній день середній бал навчальної успішності в групах іноземної мови коливається в межах 3,7-4 балів. У той же час результати дослідження свідчать,

що при іншому підході до організації та проведення занять, при використанні інтенсивних методик і ставлення до оволодіння навчальним матеріалом могли б бути іншими. Даний факт говорить про те, що проблема підвищення успішності курсантів в ході вивчення іноземної мови до сих пір залишається в повній мірі не вирішеною, а оптимізація процесу навчання виступає одним з найважливіших факторів, що впливає на його якість.

Тому метою дослідження є підвищення якості підготовки курсантів шляхом формування у них компетентності в галузі використання інтенсивних методик та сучасних інформаційних технологій навчання в підготовці фахівців, а також методологічні та методичні проблеми їх впровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів. Для вирішення цього питання потрібно розвивати мотивацію викладачів іноземних мов вузів МВС до здійснення діяльності по оптимізації навчання курсантів з використанням інтенсивних методик, підвищувати професійно-педагогічну підготовленість викладачів іноземних мов та створити сприятливі умови для організації та проведення занять з використанням інтенсивних методик, а також вивчення продуктів діяльності студентів, кількісний і якісний аналіз отриманих даних. Тому мета дослідження полягає в обґрунтуванні та створенні вищих навчальних закладів МВС України системи організаційно-педагогічних умов, які сприяють оптимізації навчання курсантів іноземної мови з використанням інтенсивних методик. Особливу актуальність ці навички набувають у випадках, коли йдеться про забезпечення безпеки та охорони суспільного порядку при підготовці та проведенні масових заходів міжнародного рівня.

Виклад основного матеріалу. Аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури дозволяє зробити висновок, що сучасною наукою накопичено багатий фонд плідних ідей, спираючись на які можна успішно вирішити проблему оптимізації навчання курсантів вищих навчальних закладів іноземної мови. Ці ідеї містяться в роботах Б. Г. Ананьєва, Ю. К. Бабанського, А. В. Барабаньківа, С. П. Безносова, В. П. Беспалько, В. Л. Васильєвої, В. І. Вдовюка, П. Я. Гальперіна, Н. Ф. Гейжана, В. Н. Герасімова, В. А. Якуніна та інших вчених і практиків.

Важливо виділити основні принципи методу Г. Китайгородської, що вповні характеризують його:

1. двоплановість навчального процесу (спілкування – не тільки мета навчання, а й його головний засіб);
2. поетапно-концентрична організація навчання (від формування навичок і вмінь елементарного рівня через систематизацію та закріплення засвоєного матеріалу в тренувальних і мовленнєвих вправах до формування творчих умінь ситуативного варіювання висловлення на новому матеріалі в умовах, наближених до реального спілкування);
3. глобальне використання всіх засобів впливу на психіку учня;
4. усне випередження;
5. індивідуальне навчання через групове;
6. взаємодія рольових та особистісних елементів навчання [1, с. 63-65].

Однак застосування інтенсивних методик настільки специфічна область, яка є в навчанні іноземним мовам та вимагає спеціальної наукової розробки, а також перекладання на мову конкретних методик і практичних рекомендацій. Вирішення цього завдання лягло в основу визначення задуму дослідницької

роботи і дозволило розглядати обрану тему як дуже актуальну і значиму для педагогіки в науковому та прикладному відношенні. В якості гіпотези дослідження висунуто припущення про те, що в умовах перетворення системи освіти в Україні поглиблюється суперечність між зростаючими потребами практики в активній і ефективній діяльності викладачів іноземних мов по оптимізації навчання курсантів. Дозволити дане протиріччя можна, якщо в основі наукового аналізу будуть створені організаційно-педагогічні умови, що забезпечують зростання оптимальності проведення занять з іноземної мови на основі використання інтенсивних методик та включають в себе: розвиток мотивації викладацького складу до діяльності по оптимізації навчання курсантів; підвищення професійної підготовленості викладачів іноземних мов; створення сприятливих умов для підготовки та проведення занять з іноземної мови.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні завдання:

1. Здійснити науково-теоретичний аналіз проблеми оптимізації навчання курсантів вищих навчальних закладів МВС України іноземної мови з використанням інтенсивних методик.

2. Визначити основні шляхи та умови оптимізації навчання курсантів іноземної мови з використанням інтенсивних методик.

3. Обґрунтувати критерії оцінки оптимальності навчання курсантів іноземної мови з використанням інтенсивних методик.

4. Сформулювати теоретичні висновки і практичні рекомендації щодо оптимізації процесу навчання курсантів вищих навчальних закладів МВС іноземної мови з використанням інтенсивних методик.

Від традиційного навчання інтенсивні методи навчання відрізняються способами організації і проведення занять: приділяється підвищена увага різним формам педагогічного спілкування, соціально-психологічного клімату в групі, створення адекватної навчальної мотивації, зняття психологічних бар'єрів при засвоєнні мовного матеріалу та мовному спілкуванні [2, с. 169].

Звернувши увагу на ідеї Лозанова, які стали відправним моментом для побудови ряду методичних систем інтенсивного навчання іноземним мовам, кожна з яких виявляє подальші резерви підвищення ефективності навчання. Інтенсивні методи навчання вказують на підвищення швидкості та якості навчання (принцип інтенсифікації навчання), роблять акцент на навчанні усного мовлення, метою якої є формування мовних навичок. Розглянемо інтерактивні та активні методи:

1. Кейс-метод – викладач пропонує курсантам проаналізувати максимально наближену до реальності або реальну ситуацію, озвучити варіанти її вирішення, вибрати краще її рішення.

2. Метод проектів – полягає в самостійному аналізі запропонованої ситуації і в умінні знаходити шляхи вирішення поставленої проблеми.

3. Проблемний метод – постановка проблеми, в якій може виступати будь-яка ситуація або будь-яке питання.

4. Метод розвитку критичного мислення з активним залученням письма і читання – включена певна структура уроків, які складаються з етапів виклику, осмислення і роздуми.

5. Евристичний метод – об'єднує різні ігрові прийоми в форматі конкурсу, ділової та рольової гри, змагання, дослідження.

6. Дослідницький метод – викладач задає проблему, а завданням курсантів є організація дослідницької роботи з вивчення проблеми.

7. Метод модульного навчання – розподіл змісту навчання по дидактичним блокам-модулів.

Позитивний результат допомагає досягти створені на основі такої роботи відеофільми, перегляд яких сприяє кращому засвоєнню лексичного матеріалу, розвиває мотивацію до вивчення термінологічної лексики.

Але найефективнішим методом вивчення англійської мови більшість педагогів-лінгвістів вважають «комунікативну складову» та критикують традиційні методики. «Традиція» працює в рамках одного уроку, студенти спочатку «проходять» граматику англійської, потім лексику, потім виконують вправи на закріплення. «Штучно створені вправи не формують користувача мови», – зауважує Галина Китайгородська [1, с. 68]. «Традиційний метод вивчення англійської – занадто довгий шлях до вміння вільно спілкуватися, – підтверджує Олена Новікова. Багато хто не доходить до його кінця». «Студент, який навчався за традиційними методами не мав можливості «зануритися» в англійське мовне середовище, сформувавши фрази на основі рідної мови та не подолавши бар'єр внутрішнього перекладу», – вважає директор «Системи-3» Арнольд Рубінштейн.

Особливої популярності набуває інтенсивна методика навчання англійської мови. Вивчати англійську інтенсивно дозволяє висока ступінь шаблонності – ця мова складається з кліше на 25 %. Запам'ятовуючи і відпрацьовуючи певне коло «стійких виразів», курсанти зможуть порозумітися і зрозуміти співрозмовника. Інтенсивний метод, який спрямований на формування «виразної мовної поведінки», часто має мовний характер. Кожен студент зможе відчувати себе особистістю. А навчальними прийомами, швидше за все, буде діалогічне спілкування та тренінги. Навчання іноземної мови вважається одним з пріоритетних напрямків вищої освіти. специфіка іноземної мови, як навчального предмета, в поєднанні мовної/іншомовної освіти з простими основами літературної освіти (ознайомлення із зразками зарубіжної літератури), а в тому числі в його можливості проявлятися відразу як мета, так і засіб навчання для ознайомлення з іншими предметними областями. При виборі того чи іншого методу навчання іноземної мови ми виходили з того, що: даний метод має бути простим, цікавим і плідним як для викладача, так і для курсантів; забезпечувати адекватну пропорційність усного і письмового мовлення, бути достатньо гнучким для того, щоб викладач міг зосереджувати увагу на бажаному аспекті навчання; сприяти усуненню протиріччя між невимуженістю і точністю мовлення; забезпечувати зростання темпу і обсягу засвоєного матеріалу; полегшувати засвоєння іноземної мови, узгоджуючись з мовними навичками і уміннями, надбаними курсантами; викликати у курсантів бажання навчатись, тобто стимулювати їх до навчальної діяльності.

Оптимізація навчання курсантів іноземної мови передбачає наполегливе і послідовне проведення в життя комплексної програми педагогічних впливів з метою формування стійкої мотивації до діяльності з підвищення своєї професійної майстерності, розвитку професійно-педагогічної підготовленості викладачів до викладацької праці, створення оптимальних умов в вузі для здійснення навчально-виховної діяльності, вдосконалення системи управління

чим процесом. Оптимальним вважається процес навчання, що відповідає одночасно наступним вимогам:

а) зміст, структура і логіка функціонування такого процесу навчання забезпечують ефективне і якісне вирішення завдань навчання, виховання і розвитку курсантів на рівні максимальних навчальних можливостей кожного відповідно до вимог державних освітніх стандартів;

б) досягнення поставлених цілей забезпечується без перевищення витрат часу, відведених чинним навчальним планом для планових занять, а також без перевищення максимальних норм часу, встановлених для самостійної підготовки.

Висновок. Аналіз динаміки процесу оптимізації навчання курсантів іноземної мови показує, що це складний і суперечливий процес, який передбачає послідовне проходження викладачем двох періодів, а саме період формування професійної готовності до діяльності по оптимізації процесу навчання курсантів іноземної мови та періоду діяльності по оптимізації процесу навчання курсантів. У свою чергу період формування професійної готовності включає в себе етапи попередньої і безпосередньої підготовки до діяльності по оптимізації процесу навчання курсантів, а період діяльності по оптимізації процесу навчання курсантів: етап становлення і етап професійної зрілості. Індивідуальні зміни в характері діяльності по оптимізації процесу навчання курсантів іноземної мови залежать від рівня розвитку і спрямованості мотивації викладачів, їх психолого-педагогічної підготовленості, схильностей і інших чинників. Отримані в ході роботи результати показують, що оптимізація процесу навчання курсантів іноземної мови характеризується низкою рис і особливостей, які підвищують оптимальність занять, що супроводжується зміною результативності та якості викладацької діяльності педагогів, а також культури навчальної діяльності курсантів, їх навчальної успішності, задоволення процесом навчання та стійку форму оптимальності проведення занять буде прийнята лише при стійкому професійному розвитку педагога в результаті послідовного проходження зазначених раніше етапів. Процес оптимізації починається з вдосконалення методичної роботи викладача з подальшим охопленням змісту навчання іноземної мови

Основні залежності, виявлені в ході дослідження, виражаються в тому, що на оптимізацію процесу навчання курсантів основний вплив має рівень і спрямованість розвитку мотивації, рівень професійної підготовленості і захопленість викладача, який спрямований дослідницькій діяльності викладачів, їх активність в науковій роботі та характер самоосвіти, система стимулювання діяльності педагогів з боку керівного складу і наявність необхідних для педагогічної діяльності умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Китайгородская Г. А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам. М., 1986. 103 с.
2. Микитюк С.О. Ресурсний підхід в управлінні освітнім простором у сучасному вищому навчальному закладі / С. О. Микитюк, С. С. Микитюк // Актуальні питання освіти і науки. Збірник наукових статей: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 23–24 жовтня 2013 р.) / Академія внутрішніх справ України. – Харків, 2013. – С. 168–172.

3. Пакулова Т. В. Мотивація як один із чинників іншомовної підготовки правоохоронців / Т. В. Пакулова, Ю. А. Нагорна // Іншомовна підготовка працівників правоохоронних органів і сектору безпеки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (24 квітня 2018 року). – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – 126 с.
4. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. Учебное пособие для педагогов вузов и институтов повышения квалификации / Г. К. Селевко. – М., 2008.

REFERENCES:

1. Kytaihorodskaia H. A. Metodyka yntensyvnogo obucheniya ynostrannym yazykam. M., 1986. 103 s.
2. Mykytiuk S. O. Resursnyi pidkhid v upravlinni osvitim prostorom u suchasnomu vyshchomu navchalnomu zakladi / S. O. Mykytiuk, S. S. Mykytiuk // Aktualni pytannia osvity i nauky. Zbirnyk naukovykh statei: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kharkiv, 23–24 zhovtnia 2013 r.) / Akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy. – Kharkiv, 2013. – S. 168–172.
3. Pakulova T. V. Motyvatsiia yak odyh iz chynnykiv inshomovnoi pidhotovky ěpravookhoontsiv / Pakulova T. V., Nahorna Yu. A. // Inshomovna pidhotovka pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv i sektoru bezpeky: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (24 kvitnia 2018 roku). – Kyiv: Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy, 2018. – 126 s.
4. Selevko H. K. Sovremennye obrazovatelnye tekhnolohyy. Uchebnoe posobyie dlia pedahohov vuzov y ynstitutov povysheniya kvalyfykatsyy / H. K. Selevko. - M., 2008.